

semminemű új jogot nem biztosítottak. Szinte csodálatos rövidlátást kellett feltenni az újságíróársadalomról, azt hívén, hogy nem fogja észrevenni a feléje nyújtott mézesmadzag értéktelenségét és vívmányként fogja üdvözölni azt, ami az eddigi jog alapján is megillette. Vívmányként tünteti fel a javaslat, hogy a szolgálati viszonyt csak felmondással lehet megszüntetni, ami azonban bizonyos esetekben rögtöni hatályu is lehet. A mai jogban ugyancsak a felmondás szünteti meg a szolgálati szerződést s ezenfelül a szolgálat kölcsönös megegyezéssel való megszüntetése. Ez utóbbit hihetőleg a sajtótörvény javaslata sem akarja kizárni? A szerkesztőség tagjai részére biztosított törvényes felmondási idő a sajtótörvény javaslata szerint ugyanaz, mint amelyet a bíróság ezidő-szerint is állandóan meg szokott állapítani. Sőt, van egy rendelkezés, amely a mai jogállapotot az újságíró terhére változtatja meg. A javaslat szerint, ha az újságíró jogosítva van az 58. § értelmében szerződését rögtöni hatállyal felmondani, ez esetben őt a szerző-déssel kikötött munkadíj az egész felmondási időre megilleti, ha csak a kiadó nem igazolja, hogy az újságíró kára ennél kevesebb. A mai jog ennél sokkal többet biztosít az alkalmazott részére, nevezetesen a törvényes felmondási időre munkadíját *feltétlenül* követelheti, tekintet nélkül arra, hogy volt-e kára s ha igen, kisebb volt-e mint a munkadíj. Csupán a törvényes felmondási időn túl a szerződésileg megállapított még hátralevő időre eső munkabér fizetésének megilletésénél jó figyelembe, hogy kilépése folytán szenvedett-e kárt az újságíró, hogy nevezetesen kapott-e új állást és minő javadalmazással? Más szóval az újságírókra vonatkozó magánjogi rendelkezések részben a mai jogállapottal megegyeznek, részben pedig azt az ő hátrányukra változtatják meg.

Ilyen ez a javaslat magánjogi részeiben. Rendszertelen és zavaros egyfelől, jogfosztó és sajtóellenes másfelől. Ha törvény lesz belőle és ekképen magánjogi jogforrás is, szégyene lesz nemcsak a magyar közjognak, büntetőjognak és büntető eljárásnak, hanem a magánjognak is.

Halasi Béla.

A strohmann.

A „strohmann” intézményét a sajtójavaslat betérjesztői meggyőződéssel támadják, a sajtószabadságért küzdők pedig meggyőződés nélkül védelmezik. A progresszív tábor, amely az igazság alapján áll, úgy érzi, nem szállhat sikra olyan intézményért, amely maga az őszinteség hiánya és a hazugság. Előre látható, hogy a szegény strohmann nem fogja állani a koncentrált támadásokat és az emberiség hálátlansága felett érzett keserőséggel szívében, örökre le fogja hunyni fáradt szemét. Mi azonban igazságot szeretnénk szolgáltatni a megvetett és elárult strohmannak, mert a sajtószabadság egyik bajnokát liszteljük benne, akinek személye ezért megérdemli az epitáfiumot.

A fokozatos felelősség elve a fiktív tettesek elve. A szerző,

a felelős szerkesztő és a kiadó törvényes strohmannok, hiszen csupán merész fikcióval lehet az üzlete után járó vagy a Rivierán üdülő kiadót értelmi bűncselekmények, néha nemes eretnokségek tettesének tekinteni. De épp ilyen strohmann-felelősség végeredményében magának a szerzőnek a felelőssége is, hiszen a szerző valójában csak a cikk szerzője, nem pedig a gondolaté, amelyért helytáll. Az u. n. szerző magánéletében nem gondolatok szerzője, hanem hivatásos ujságíró, kenyér-szerző, akár a kiadóvállalat igazgatója vagy a nyomdai segédmunkás. Nem kivétel, hanem szabály, hogy az állam által üldözött gondolatok nem az egyesek, hanem egész korok és széles néprétegek gondolatai. Az osztályharc gondolata ma tízmilliók gondolata és az ujságíró, aki tízezredszer megírja, nem tesz hozzá semmit sem. Nem lehet kétség aziránt, hogy a fokozatos felelősség minden láncszeme strohmannokból áll és hogy az u. n. „strohmann”, ahogy az önként jelentkező álszerzőt nevezik, nem törvénytelen leszarmazója, hanem kitagadott gyermeke a törvényes strohmannok dinasztiájának. Nem visszaélés a joggal, hanem ellenkezőleg, a jog következetes kiépítése. A szerző-strohmann nem „kinövés”, hanem a fokozatos felelősségi elv gyökeréig visszanyuló fejlődés eredménye.

A fokozatos felelősség két okból lépett a sajtó-deliktumok terén a bünteljogi általános felelősségi rendelkezések helyébe. Egyik, hogy a bűncselekmény tényállását ilt kutatni nem kell; másik, hogy kutatni nem szabad. Nem kell, mert a deliktum tényálladéka maga a sajtóközlemény; nem szabad, mert ami a tényálladékból még hátra volna, t. i. a tettesek és részesek személye, azt magasabb érdekből firtatni nem szabad. A tettesek személyét nem a rendőrség jelöli ki, hanem előre megnevezi maga a törvény, amely nem engedi meg az apaság keresését. Törvényi bizonyítási vélelem, hogy a bűncselekmény apja az, akit a fokozatos felelősség sorrendje kijelöl. Az államhatalom tehát a „tettes” komoly üldözéséről, a valódi nyomozásról, az igazság tárgyilagos kiderítéséről, egyszóval az érdemleges elintézésről lemond és ehelyett formális elintézésrel, pusztán látszattal elégszik meg. A bűncselekményt elkövető személy tekintetében ezt a látszat-elintézészt a fokozatos felelősség szolgálja. A strohmann-felelősség tehát erészben a sajtó természetében leli gyökerét.

A politikai deliktumok azonban, akkor is, ha nem sajtó útján követtek el, magukban véve is hajlamosak a fikciókra. A sajtóvétségénél, láttuk, részben nem kell, de részben nem is szabad a fizikai szerzőséget kutatni. Az, hogy *nem kell*, a nyomtatvány természetéből folyik. Itt csak az a bűncselekmény, ami nyilvánosságra kerül, ami pedig nyilvános, azt nyomozni nem kell. A sajtó-közigazgatás pedig mindig jóelőre gondoskodhatik felelős személyekről. De, hogy másrészt *nem szabad*, az onnét van, hogy ezek a deliktumok többnyire politikai természetűek és ez a természetük bizonyos irányban vétőt mond az inkvizíciónak. A politikai sajtódeliktumoknál tehát két ok is egyesül arra, hogy azoknak a megtor-

lásába irreális elemeket vigyen bele. A fokozatos felelősség, amely ezen a talajon nőtt, így csak részben a sajtó-jog terméke, másrészt az a politikai bűncselekmények gondolatkörébe tartozik. Látni fogjuk, hogy a „strohmann” sem a modern nyomda-technika szülötte, hanem általában az emberiség politikai fejlődésének szükségszerű velejárója. De míg a sajtó természetese csupán a felelős személy kijelölésébe, az alaki részbe, visz bele önkényes és fiktiiv elemeket, addig a politikai deliktumok lényegében rejlik az, hogy maga a büntetés, az anyagi szabályozás is ilyen, inkább kifelé szóló, demonstratív, jelképies *elégítél*, mint valódi, komoly és érdemleges *elintézés*.

Ma a sajtó öleli fel a politikai életet, valamikor azonban az istenek szolgálata ölelte azt fel. Abban az időben, amikor vallás formájában sűrűsödött össze minden közügy, mert az emberek meg voltak róla győződve, hogy a természet az emberek és a szellemek kölcsönhatásából áll, amely kölcsönhatást az embereknek módjukban van a szellemeknek tetsző cselekvéssel befolyásolni, de érdekükben is van ez, mert a szellemek jóakarátát közvetlen haszonban élvezik, haragjukat pedig közvetlen csapásokban szenvedik meg, abban az időben magától értetődő volt, hogy akinek a gondolatai a szellemeket megsértették, az közveszélyt hozott polgártársaira. A szentségtörőt kikutatták, megkövezték, feláldozták. Ha nem sikerült felkutatni, akkor a közösségből valakit kiragadtak és áldozatul mutatták be. Mint Andromédát, Iphigéniát, Izsákot. Nemesebb szellemekről később feltételezték, hogy emberek helyett állatokkal is megelégszenek. És a társadalmak már régen nem hisznek a szellemvilág és emberi világ harcaiban és szövetségeiben, amikor még szertartásokban áldoznak az isteneknek.

Ugyanígy védelmezték és védelmezik az istenek oltalma alá helyezett társadalmi rendet is szentségtörő gondolatok ellen a teokratikus államok és azoknak leszármazói és késői unokái: a középkori és mai államok. A korai középkornak vallásos jellegű státuspercei, az új kor inkvizicionális percei, a legújabb kor lázadási és izgatási percei halványan, de mégis hűen mintázzák a sacrilegium megtorlását.

A fokozatos felelősség mármost egyik lépcsőfoka annak a hosszú utnak, amelyen a társadalom védelme az égből a földre helyezkedett át. Egyik árnyalata azon átmeneteknek, amelyekkel az ember-áldozatkiengesztelőszertartásától, az áldozati barom megkoszoruzásán keresztül a mise szelid pompájáig elfinomult a szellemeknek adott elégítél gondolata. Az élő isteneknek eleven embereket, a strohmann-istenségeknek már csak strohmannokat áldozunk. A fokozatos felelősségben foglalt fikciók egész sorozata ugyanannak a folyamatnak a terméke, amellyel a bálványimádástól a vallási intellektualizmusig emelkedett az emberiség. A fokozatos felelősség strohmannokat állít lázongó, szívük vérével vétékező eretnekek helyébe, miní ahogy az emberiség nem rosszakaratu köveket lisztel már tabuként, nem is a láz és a napfogyatkozás szellemeit, nem az emberevő Baált és negyediziglen sujtó Jehovát kérleli többé,

hanem az emberiség testetlen „szellemét” nemes gondolatokban és tudományos rendszerekben véli felfedezni, amelyekből kormányoztatja társadalmát, nevelleti gyermekeit, amelyekért meghozza erőlködéseinek, igyekezeteinek és önkéntes vezeklésének áldozatait. Az emberiség fikciók sirtóbjába temeti a hatalmakat, amelyeket túlhaladott. Látszat-tekintélyek megsértéséért csak látszat-büntetés járhat és a művelődés fejlődése joggal iktatta a fokozatos felelőség törvényi védelme mellé az önként jelentkező szerző, az u. n. strohmann, jogi védelmét is és az öregbedő gyakorlat joggal követelte, hogy ez a jogi védelem törvényi védelemként tiszteltessék.

Már kifejtettük, hogy a fizikai szerző tettesi minősége amugy is fikтив és tehát nincs elvi akadálya annak, hogy a szerzői fok elé még egy fokozat, a kényszerű szerző elé az önkéntes szerző, a törvényes szerző elé a szerződő szerző, a fizikai szerző elé a „strohmann” lépjen. Ha a sajtójavaslat jogosnak tartja a kártérítésért helytálló nyomdatulajdonos személyében a fokozatos felelőség fikтив rendszerének további merész kiterjesztését, maga nyit ezzel utat annak, hogy a láncolat a másik irányban is kibővíthessék. A kérdés csupán az, van-e olyan elismert társadalmi érdek, amely kívánatosá teszi, hogy a fizikai szerző fikтив tetlességét a még csak nem is fizikai szerző ennél is fikтивabb tetlességet helyettesíthesse?

Amíg a sajtó és az újságírás fejletlen volt, addig gyakran előfordult, hogy az írás szerzője azonos volt a gondolat szerzőjével is. A sajtó kevesebbet politizált, de ha politizált, akkor politikusok szólaltak meg benne. A fokozatos felelőség, amikor elsősorban a szerzőt kívánta büntetni, feltételezte, hogy a gondolat szerzője és a cikk szerzője azonos. A fokozatos felelőség tehát még nem védelmezte meg a politikust, aki ír, csak a politikust, aki nem ír. Nehogy azonban ez utóbbit is, mint felbujtót, bűnszegédet vagy tettestársat nyomozni, üldözni lehessen, törvénybe iktattatott, hogy egy feleljen mindért és ez az egy a szerző legyen.

A politikai szabadság kifejlődése két irányban is támogatott ezen a felelőségi láncolaton. Mindinkább az újságírók lettek a cikkek szerzői, nem többé maguk a gondolatok szerzői. Az értelmi szerzőtől külön vált a fizikai szerző személye. Így lett az újságíróból mintegy a más eszméinek hivatásos strohmannja. További fejlődés az, amikor a gondolat e hivatásos strohmannjai, a merőben fizikai szerzők, helyébe is strohmannok lépnek, akik már a fizikai szerző strohmannjai, mintegy strohmannok a hatványon.

Am ez a fejlődés nagy közérdeket öl fel és elégít ki. Mert ha az állam gondolatokat üldöz, ehhez kétségtelen joga van. Az elemi és egyetemes gondolatok egész rendszerét joggal üldözzük mindannyian, amikor már az első elemről kezdve az egyszeregy kérelhetetlen sorrendjével szoritjuk ki a jelenségek minden más alapvető összefűzését és fel az egyetemig a világban is csak egyféle egyetemet ismerünk el. De az állam is, természetesen, nem a gondolkodást kívánja üldözni, hanem annak bizonyos, szerinte veszélyes termékeit, határozott gondolatmeneteket és gondolatokat.

Ezeknek a gondolatoknak hatásos terjesztését ellátja, és hogy melyek ezek a gondolatok, a Btk. megfelelő szakaszaiban tényálladáki elemekül jelöli meg. Ma már a közérdek még olyan egyoldalú értelmezés mellett sem tiltja és nem is üldözi az élő, a teremtő gondolatot. Egyetemes érdek, hogy amikor az emberiség mai gondolatanyaga mellett világosan nem boldogul — és ezt legjobban az bizonyítja, hogy az állam maga kénytelen bizonyos gondolatokat a forgalomból kirekeszteni —, legalább a meglévő gondolatokhoz új, összefoglaló és irányzó gondolatok járulhassanak.

De van egy ember, akiben gyakorta vagy talán néha, de éppen ezek a kivételes esetek a legfontosabbak, a gondolatoknak ez a két csoportja szinte szétválaszthatatlanul egybefonódik. Van valaki, aki míg egyrészt tökéletes hangszere a régi, az ismert gondolatoknak, gyakran ugyanő a halk, a bizonytalan, az átérző és meghatott megszólaltatója az új, a megváltó gondolatoknak is. A félig tudós, félig költő publicista, az igazi író ez, akinek a szavában régi jelszavak harci kiállításába gyakran új, meglepő és merész akkordok harmóniája vegyül. Az igazi író, aki a reprodukció szinte műszaki termékeit a produkció organikus csodáival gazdagítja, — ez az a kivételes és magának kivételt követelő jelenség, amely elkerülhetetlenül felveti a „strohmann” kérdését.

A fokozatos felelősség egész fikció-rendszere hiábavaló, ha a fizikai szerzőt akkor sem tudjuk megmenteni a büntetéstől, amikor az több mint fizikai szerző, amikor az teremtő gondolatok értelmi szerzője is. Az újabb fejlődés kivételből szabállyá tette, hogy az újságíró nem saját, általában nem is egyéni gondolatokat közöl, hanem százszor megírt dolgok újra megírója. És míg így egyrészt jogossá tette azt, hogy a hivatásos újságíró, akinek szerepe mindinkább fiktiiv, végleg „strohmann”-nal képviseltethesse magát, addig követelő és közérdekű parancsa lett az, hogy abban a nagyjelentőségű kivételes esetben, amikor a régi és üldözött gondolatoknak pusztán hivatásos reprodukálója egyben igazi író is, talán költő, az, amit szerénytelenebb korok prófétának neveztek, akkor ne essünk vissza a durva fetisizmusba és ne zuzzuk össze a lantot, amelyen jövőre korok szele bűvös muzsikát fakaszt, azért, mert ugyanezen a lanton régi nőlékat pengetve keresi meg kenyerét a vándor hegedűs!

A politikai deliktumokban, mondtuk, sacrális jellegük folytán megvan az a hajlandóság, hogy a fejlődés folyamán mindinkább elfinomulva, végül pusztán szimbólikus megtorlásban részesüljenek. Elhalványul azonban a politikai deliktum eredendő vallásos jellege olyan irányban is, hogy magát a gondolatot nem is üldözi többé az állam. Az izgatási szakaszok nem bizonyos gondolatokat, hanem csak azoknak hatásos közlését, vagy terjesztését üldözik. Csupán csak gondolkodni, vagy annak eredményét hatástalanul közölni szabad, hiszen a büntetőhatalom maga sem hisz a szentségében annak, amiről már másképp gondolkodni szentségtörés volna. A hatásos gondolkodás elleni védelem rég nem áll az eredeti hieratikus alapon többé, de letért a társadalmi rend szent és sérthetetlen mivol-

tának az álláspontjáról is és azoknak az örvén szerényebb gyakorlati érdekeket védelmez meg. Rég leköszönt az állam arról a tisztről, amelyet magasabb hatalmak szolgálatában látszott teljesíteni és világi módon fordul a világi támadás ellen.

Ahol a folyamat ennyire haladt, ott megtörténhetik, hogy osztály-érdekek hatása alatt mintegy ellengőzt kap a fejlődés mozdonya és, mint éppen most nálunk is, az állam energikusan lép fel, félreteszi ismét a fokozatos felelősség fikcióit, de nem valami vallási reneszansztól megihletve, hanem azért, hogy az embervadászat hatékonyabb módjaihoz fordulhasson csoport érdekeinek megvédelmezése végett.

Amint tehát látjuk, nemcsak a szerző helyett jelentkező álszerző „strohmann”, de strohmann maga az is, akiért jelentkezik, amint-hogy strohmannok a fokozatos felelősség többi viselői is. Látnivaló, hogy ez az alakulás nem mellékvágánya a fejlődésnek, hanem eredmény, amelyre az kezdettől fogva céloz. Nemcsak a sajtó természetéből folyik, hogy fikciókat szerepeltet, hanem sokkal inkább a politikai deliktumok természetéből, amelyek tulnyomóan a sajtóban öltenek testet. A politikai bűncselekmények meglorlásának enyhülése, azon körülmény, hogy csupán a hatásos gondolkodást üldözik már, nem többé a hatástalant is, ugyanazon törzs hajtásai, mint a fokozatos felelősség egész törvényes strohmann-rendszere: — mindezek a kultúra átszellemülésének egyetemes országutját jelzik, amely a fétistől a fikcióig vezet.

Szinte határtalan mértékben lehet az elnyomott és mellözött osztályokat saját érdekeik felől megtévesztetni. Eddig is láttuk, hogy merő félreértés, pusztán logikai tréfa a „strohmann”-ban a hazugság megtestesülését látni, mikor az ellenkezőleg a fejlődés általános, nagy igazságainak megtestesítője. — De két másik terméketlen érv homokját is szórják a szemükbe. Egyik, hogy a fokozatos felelősség ellenkezik az individualizált büntetés modern elvével; a másik, hogy az ilyen kollektív felelősség visszatérés a régi, primitív falu- és törzsközületek túlhaladott fenytő rendszerére. Elfelejtik, hogy a büntetés individualizálása a közönséges bűncselekmények terén szinte megköveteli a politikai bűncselekmények terén az ellenkező elv érvényesülését: a tömegmozgalmaknak minden egyénest kizáró jellegének megfelelő kollektív felelősséget. Ez a kollektív felelősség pedig nem visszaesés a falu- és törzsközösség, a tizedelés és vendetta idejébe, hanem csak analóg vele a fejlődésnek magasabb szintjén. A szocialista kommunizmus is csak hasonlít az ősi faluközösséghez, de a fejlődési spirális magasabb gyűrűjén helyezkedik el. A hasonlóság tehát abban van, hogy mint hajdan a faluban, a törzsben, ma a tömegben sem lehet kitudni a közvetlen „tetteseket”. De míg amazok csak helyi és vérségi egységek voltak, addig az a közösség, amely a sajtóvétség mögött áll, szellemi egység, titkos értelmi és érzelmi totem. A fokozatos felelősség nem visszaesés kezdetleges társadalmi egységek üldözési rendszereibe, hanem alkalmazkodás új szellemi közösségeknek amazokhoz analóg természetéhez.

54-1312/12

Megdöböntő, hogy a haladó osztályok mennyire nem ismerik fel a strohmann ellen felhozott komolykodó és fölényes érvekben, ugyanazokat az elfogult és ludatlan nézeteket, amelyek ellen annyi eréllyel és annyi hévvel szoktak más téren fordulni. Pedig aki nem akarja látni, hogy az újságíró nem a kigondolója az osztályharc eszméjének, hanem annak pillanatnyi haszonélvezője és továbbadója, az ugyanannak a gyerekes és menthetetlen szociológiának a képviselője, amely facér újságírókban keresi a társadalmi torrongások bűnbakját. Pedig aki ragaszkodik ahhoz, hogy éppen bizonyos képzetebb, tehetségesebb és hangosabb írók és politikusok a mindenkori „tettesek”, azok annak a gyalázatos és rosszhiszemű harci szociológiának a hívei, amely a nagy társadalmi átalakulások „tetteseit” is mindig önző vezetők magánérdekeiben, nem pedig a nagy tömegek új feltételekhez alkalmazkodó, ellenállhatatlan, mert önérdékű, felismeréseiben látja.

De ezen a ponton széles és egyetemes társadalmi érdekek is emelik fel szavukat a „strohmann” mellett. Mert míg egyrészt hamis az a szociológia, amely nem látja a tömeget az egyénektől, addig másrészt igaz az, hogy a kiváló egyének a végrehajtói a tömeg szándékainak. Nem a kéz irányítja a testet, de ha levágjuk a kezét, az egész test tehetetlen. Aki a vezetőket levágja, nem szüntette be az okokat, amelyek őket is mozgatták, de beszüntette azoknak legfejlettebb, legalkalmasabb kifejezőit. Igaz, nem érvényesül ez az igazság oligarchikus mozgalmakban, mert ezek egyének szövetségei. Az OMGE-ben a tizezerholdások egymás mellé rakodnak és ezzel az országot beborították. Az oligarchiákban nincs különbség vezér és közkatona között, innét arisztokratikus erkölcsi felfogásuk. De aki a tömegpártokat az emberiség közös érdekeinek sérelme nélkül kívánja felelősségre vonni, annak óvakodnia kell attól, hogy ezt az arisztokratikus elvet olyan területre vigye át, ahová az nem való, ahol azt csak tudatlanság vagy hipokrizis védelmezheti meg. Az oligarchiákra a dekapitáció, a demokráciákra a tizedelés alkalmazandó. Minden sztrájknál, minden tüntetésnél, általában a szolidaritás minden harcias megnyilvánulásánál, a tömegek természetesen a lehető legszélesebb felelősségeloszlást valósítják meg, vagyis régi kifejezéssel élve: a megtizedelést. Ennek a törekvésnek eredménye: a „strohmann” is. A demokratikus formák ellen intézett elvi támadás az, amikor a tömeges jelenségek okozataiként előálló tömegpártok természetes felelősségi rendszere helyébe, az egyéni felelősséget, a mindent elmérgesítő inkvizíciót léptetik.

A múlt és jövő erői küzdenek a strohmann intézménye körül. Ha ebben a harcban a strohmann elbukik, hosszú fejlődés eredménye válik kétségessé. A fokozatos felelősség már szinte minden izében vélelmeken és fikciókon épült fel. Vélelmezett volt a szerep, amely a bűncselekmény körül a „tettet” illette, de vélelmezett volt az igazi „strohmann”-nál még annak személye is. Az egyetlen valódi elem: a kiszabott büntetés volt. Az eljárás majdnem teljesen jelképies lett. Még egy lépés és az állam a valódi büntetés helyébe a jelképies büntetést, a pusztá demonstratív megrovást, az inkriminált sajtó-

közlemény ünnepies elítélését helyezte volna. És elérkeztünk volna oda, ahol ma Anglia tart, hogy politikai sajtóper a valóságban nincs többé.

Ez az út egyedül a „strohmannon” át vezethetett volna. A strohmann eltörlésével, merész kanyarulattal fordult vissza a magyar fejlődés a reakció útjára.

Póányi Károly

JEGYZETEK.

Kenedi Géza.

— *Különlelmény.* —

Igazságot kell szolgáltatni egy jogtalanul meghurcolt embernek. Kenedi Géza országgyűlési képviselő a Házban hosszú és lelkes beszédet mondott a sajtóreform mellett. Az ellenzéki újságírók túntelően kivonultak és másnap az ellenzéki lapok azt írták, hogy hallatlan és gyalázat, egy ilyen álhírlapíró mer a sajtó ellen beszélni, aki a sajtó hátán igyekszik már évtizedek óta felkapaszkodni az államtitkári székbe, aki szociológiai és erkölcsi smoncákkal kompromittálja az újságírást, aki . . . De uraim! Hát nem veszik észre, hogy ez sokkal erkölcslenebb dolog, mint az, hogy egy országgyűlési képviselő támogatja a reformot? Kenedi Gézának ez a beszéde semmivel sem volt rosszabb, érdektelenebb, művelt és belátó ember számára feleslegesebb, mint azok a fejcikkek, amelyekben megtagadott kollégájuk vasárnaponként a huszadik század uralkodó eszméiről szokott értekezni. És mégis Önök, Magyarország művelt hírlapírói, akik e sajtóharcban a kulturát és igazságot képviselik, mindenkor kollégialis tiszteléssel kezelték a morálnak ez őz onanistáját — Önök dicsérő kritikákat írtak Dr. Álhírlapíró Géza könyveiről, Önök helyt adtak az ő cikkeinek és beválasztották gazdasági szervezetük igazgatóságába őt, akit most ily rúdul megtagadnak. Nem veszik észre uraim, hogy most van igazuk, amikor megtagadják — nem veszik észre, milyen szomorú és immorális dolog, hogy most van igazuk? Nem veszik észre, hogy a sajtószabadságért

vívott küzdelem természetesen felvetette az újságírás erkölcsi krízisét, — hogy ezentúl végének kell szakadni annak a feltétlen kollégialitásnak, amely arra kényszerítette Önöket, hogy világnézetek korlátain keresztül is baráti jobbot nyújtsanak egymásnak, akik a tollukból élnek? Ha Kenedi Géza egyszerűen munkapárti képviselő, akkor senkinek sincs joga az ő eljárását minősített erkölcsatlenségek bélyegezni; ha Kenedi Géza hírlapíró, akkor Önöknek, akik az egyedül üdvözítő kollégialitás folytán lelkesen tisztelnek minden véleményt, nincs joguk őt megtagadni csupán azért, mert Kenedi Gézának *ismét* más véleménye van, mint az okos emberek és okos újságírók többségének; végül pedig, ha Kenedi Géza álhírlapíró, akkor Önök miért veszik ezt csak most észre?

Uraim, ennek a trilemmának csak két megoldása lehet: vagy le kell rombolni a kollégialitás hálványát, hogy az Önök körében is kiegyenlíthetetlenül és állandóan farkasszemet nézzenek egymással a világnézetek táborai, — vagy pedig nem szabad többé újságírói becsületről beszélni . . .

Európa elé.

A vígadói népgyűlésen Vázsonyi azt az ultima ratiót ajánlotta, hogy a magyar esküdtszék és a magyar sajtó ügyét vigyük a kulturvilág fóruma elé: közszabadságaink ravatalához hívjuk tetemre a huszadik századot e magyarázuk meg a művelt nyugatnak, amelyhez történelmi példaként oly szívesen fordul a reakció, mielőtt anakronizmus vagyunk Európa testén . . .